

Handläggare
Carina Cronwall
Telefon: 0850822310

Till
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd
2019-04-25

Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet (SOU 2018:69)

Yttrande till kommunstyrelsen

Förslag till beslut

1. Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Protokollet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Ärendet avser remissvar rörande utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotivs slutbetänkande (SOU 2018:69). Betänkandet innehåller följande förslag:

- En straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas
- En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas
- Ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas införs i bl. a. Lagen om vård av unga (LVU)
- Bedömningar avseende myndigheternas samverkan, arbetsmetoder och ansvarsområden

Förvaltningen är positiv till förslagen och bedömer att förslaget om möjlighet till beslut om utreseförbud i LVU stärker socialtjänstens möjligheter att skydda barn i dessa situationer och förslaget är tillämpligt.

Ärendets beredning

Ärendet är berett inom avdelningen för social omsorg. Ärendet tas upp i samverkansgrupp den 9 april 2019 och i rådet för funktionshinderfrågor den 18 april 2019.

Ärendet

Justitiedepartementet har skickat utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotivs slutbetänkande (SOU 2018:69) på remiss. Stockholms stad är remissinstans. Kommunstyrelsen har sänt betänkandet på remiss till Stadsledningskontoret, Socialnämnden samt Bromma, Kungsholmens och Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnder.

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag har varit att undersöka om det finns behov av åtgärder för att säkerställa ett starkt skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv. Genom tilläggsdirektiv fick utredningen ett utvidgat uppdrag som innebar att analysera och ta ställning till den internationella dimensionen av tvångsäktenskap och könsstypning.

Begreppet hedersrelaterat våld och förtryck

Utredningen konstaterar att "... begreppet hedersrelaterat våld och förtryck är numera tydligt etablerat och kan generellt beskrivas som kopplat till s.k. hedersnormer vilka bygger på starka patriarkala och heteronormativa föreställningar. Kännetecknande är att individens intresse anses vara underordnat familjens, att individens handlingar anses påverka hela familjens anseende och att individens sexualitet är hela familjens angelägenhet. Till normerna hör bl.a. uppfattningen att familjens eller släktens rykte och anseende är avhängigt kvinnliga familjemedlemmars kyskhet och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till dessa ideal. Tvångsäktenskap, barnäktenskap och könsstypning är olika uttryck för det hedersrelaterade våldet och förtrycket."

Utredningens bedömningar och förslag

En straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas

Utredningens sammantagna bedömning är att barnäktenskap bör kriminaliseras. Utredningen motiverar detta på följande sätt:

- Bevisvärigheter som visat sig mer eller mindre regelmässigt föreligga i ärenden om äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa med barn som brottsoffer
- FN:s konvention om barnets rättigheter som inrymmer ett skydd mot tidiga äktenskap. Barnkonventionen ställer krav på att konventionsstaterna ska motverka skadliga sedvänjor. Barnäktenskap har utpekats som en sådan.

- En kriminalisering av barnäktenskap är ett tydligt besked från lagstiftarens sida om att barnäktenskap inte tolereras
- En straffbestämmelse kan verka avhållande på den som överväger att medverka till ett barnäktenskap.
- Den kan stärka familjer som behöver hjälp med att stå emot påtryckningar från andra om att gifta bort en underårig familjemedlem.
- Det kan stärka barn som inte vill gifta sig och ge dem verktyg för att motsätta sig äktenskapet.

Utredningen föreslår att den som tillåter att ett barn ingår äktenskap kan straffas för barnäktenskapsbrott. Begreppet ”tillåter” tar sikte på aktiva handlingar. Även de informella äktenskapen ska inrymmas i bestämmelsen. Utredningen bedömer att det kan vara så att det är för de informella äktenskapen som straffbestämmelsen kommer att få den största effekten. Några juridiskt giltiga svenska barnäktenskap kan inte längre ingås och föreslagna skärpningar av reglerna kring erkännande av utländska barnäktenskap kommer att få till följd att utländska barnäktenskap i princip aldrig kommer att erkännas. Straffet för brottet ska vara fängelse i högst fyra år.

En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas

Utredningen motiverar förslaget så här:

” Hedersrelaterat våld och förtryck är ett samhällsproblem och det bör vara en prioriterad uppgift att bekämpa brottslighet som har hedersmotiv. Mot denna bakgrund är det önskvärt att allvaret hos den brottslighet som sker i hederns namn regelmässigt och tydligt återspeglas i dess straffvärde. De enskilda offren för hedersrelaterad brottslighet är dessutom hårt drabbade. Brottoffren, som främst är unga kvinnor och flickor, kan p.g.a. brottslighetens kollektiva karaktär ofta drabbas hårdare än vad som annars är fallet.”

I skyddande syfte bör ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas införas

Utredningen föreslår att ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas införas i LVU. Förslaget innebär följande:

- Ett utreseförbud ska som huvudregel meddelas av förvaltningsdomstol men i brådskande fall även kan meddelas tillfälligt av socialnämnden

- Utreseförbud vara straffsanktionerat och medföra inskränkningar av möjligheten att erhålla och inneha pass
- Den som för ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud eller främjar att ett barn reser utomlands i strid med ett sådant förbud döms till böter eller fängelse i högst ett år
- Passhinder och skäl för passåterkallelse ska uppstå för ett barn som har meddelats ett reseförbud
- Pass ska kunna omhändertas och spärras i dessa situationer
- Bestämmelsen gäller för vanliga pass men även för sådana tjänste- och diplomatpass som utfärdas av Utrikesdepartementet samt främlingspass och resedokument som utfärdas av Migrationsverket

I betänkandet motiveras förslagen på följande sätt:

- Trots att både tvångsäktenskap och könsstympning är kriminaliserat förekommer det att barn med anknytning till Sverige tvingas att gifta sig eller utsätts för könsstympning utomlands
- Myndigheterna ofta små möjligheter att hjälpa den som befinner sig utanför Sverige
- Möjligheterna att ingripa med förebyggande åtgärder är begränsade
- Reglerna i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och de straffprocessuella tvångsmedlen som reseförbud enligt 25 kap. rättegångsbalken samt möjligheten att meddela kontaktförbud bedöms inte vara tillräckliga

Utredningens bedömningar avseende myndigheternas samverkan, arbetsmetoder och ansvarsområden

Utredningen fastslår att identifiera och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck är ett arbete som ankommer på många samhällsaktörer och inte bara de brottsbekämpande myndigheterna. Utredningen lämnar följande förslag för att förbättra myndighetssamverkan:

- Ta fram ett gemensamt metodstöd för Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens arbetsmetoder

- Åklagarmyndigheten bör överväga att koncentrera ärenden om äktenskapstvång, vilseledande till tvångsaktenskapsresa och könsstympning (liksom det föreslagna barnäktenskapsbrottet) till ett mindre antal åklagarkammare för att handläggas av särskilt utsedda åklagare
- Ett kompetensnätverk bör inrättas för de åklagare som handlägger dessa brott
- Skolverket och Socialstyrelsen bör därför inom ramen för sitt pågående arbete beakta behovet av tydliga samverkansrutiner avseende bl.a. risken för att elever, vårdsökande m.fl. förs utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas
- Förbättrad övergripande samverkan mellan främst Utrikesdepartementet och Socialstyrelsen när det gäller frågor om nödställda som har förts utomlands för att t.ex. att giftas bort eller könsstympas
- Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att utveckla socialtjänsternas möjligheter att samverka effektivt med bl.a. utrikesförvaltningen genom att ta fram metodstöd för hanteringen av dessa ärenden
- På Utrikesdepartementet och utvalda ambassader finns tjänstemän vilka arbetar särskilt med konsulära ärenden om bl.a. barn- och tvångsaktenskap. Ordningen bör permanentas
- Regeringens satsning inom familjekonfliktsområdet för åren 2018–2020 bör utvärderas för att undersöka om en stadigvarande ordning med tjänstemän specialiserade inom frågor om bl.a. barn- och tvångsaktenskap samt könsstympning bör införas inom utrikesförvaltningen
- Det finns behov av en övergripande permanent resurs- eller kompetensfunktion med uppgift att på olika sätt främja arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck genom konkret stöd till berörda myndigheter, kommuner och landsting
- Utvärderingen av Länsstyrelsen i Östergötlands läns uppdrag att ansvara för det Nationella kompetensteamet föreslås tidigareläggas

Synpunkter och förslag

En straffbestämmelse om barnäktenskap bör införas

Förvaltningen är positiv till utredningens förslag utifrån en ökad tydlighet och en stark koppling till barnkonventionen men kan inte bedöma hur förslaget kommer att fungera i praktiken i rättstillämpningen.

En särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv bör införas

Förvaltningen instämmer i att samhället bör ha en tydlig kommunikation om att hedersrelaterad brottslighet inte accepteras men kan inte bedöma hur förslaget kommer att fungera i praktiken i rättstillämpningen.

I skyddande syfte bör ett utreseförbud för barn som riskerar att föras utomlands för att ingå äktenskap eller könsstympas införas

Förvaltningen är positiv till förslaget som ökar möjligheterna för socialtjänsten att skydda barn som riskerar att föras ut ur landet. Förslaget bedöms vara möjligt att tillämpa inom socialtjänstens barn och ungdomsvård.

Utredningens bedömningar avseende myndigheternas samverkan, arbetsmetoder och ansvarsområden

Förvaltningen är positiv till insatser som stärker och tydliggör myndighetssamverkan och ser vinster med att kompetens kring hedersbrott koncentreras till specialfunktioner.

Förvaltningen föreslår att Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Anders Carstorp
stadsdelsdirektör

Toni Mellblom
avdelningschef

Bilagor

Remissunderlag *Starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv* (SOU 2018:69)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Anders Carstorp, stadsdelsdirektör	2019-04-10
Toni Mellblom, avdelningschef	2019-04-09